

3.8 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen tiimityö.

Toimialan suunnitelman yleisperusteet ja kehitysnäkymät 2022–2024

Tällä hetkellä Hartolassa on väestörekisterin mukaan 0 - 6 -vuotiaita lapsia 88, joista varhaiskasvatuksen piirissä on 54 lasta. Esiopetuksen lapsimäärät vaihtelevat vuosittain. Toimintakaudella 2021-2022 esioppilaita oli 22 ja nykyisellä toimintakaudella 2022-2023 esioppilaita on 13. Perusopetuksen 1.–9. luokkien oppilasmäärä 20.9.2021 oli 138 oppilasta ja 20.9.2022 145 oppilasta. Suunnitelmakauden 2022-2024 aikana oppilasmäärä laskee n. 4%.

1.8.2020 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain muutoksen jälkeen kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta.

Vaikka lasten määrä vähenee, työn määrä ja laadulliset vaatimukset ovat lisääntyneet varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilöstön työhyvinvointiin ja jaksamiseen. Ikääntyviä työntekijöitä kuormittaa myös uudistuksista ja vaatimuksista aiheutuva koulutustarve.

Lähivuosina henkilöstöä siirtyy eläkkeelle ja uusien työntekijöiden rekrytoinnissa on saatavuushaasteiden lisäksi otettava huomioon varhaiskasvatuslaissa määritelty henkilöstön kelpoisuus ja koulutus rakennettaessa kasvattajatiimejä. Varhaiskasvatuslaki on tuonut muutoksia päiväkodin henkilöstön kelpoisuuksiin, tehtävänimikkeisiin ja rakenteeseen. Vuoden 2030 alusta päiväkodissa kasvatusta, opetusta ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Päiväkodin johtajalta edellytetään varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuutta ja kasvatustieteen maisterin tutkintoa. Pätevyys päiväkodin johtajan tehtäviin täyttyy myös n. siirtymäsäännön mukaan: Lain voimaan tullessa eli 1.9.2018 toimivien johtajien kelpoisuus on turvattu siirtymäsäännöksellä. Ennen lain voimaantuloa kelpoisuusehdot täyttävät päiväkodin johtajina toimivat henkilöt tai viisi vuotta ennen lain voimaantuloa virka- ja/tai työsuhteessa päiväkodin johtajana tai varhaiskasvatuksen hallinnollisena johtajana toimineet henkilöt säilyttävät kelpoisuutensa ja ovat kelpoisia toimimaan päiväkodin johtajina myös vuoden 2030 jälkeen. Henkilö, jolla on varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus (kasvatustieteiden kandidaatti tai sosionomitaustainen), on kelpoinen toimimaan päiväkodin johtajana 2030 asti. Tämän jälkeen häneltä edellytetään lisäksi kasvatustieteiden maisterin tutkintoa.

Korona on vaikuttanut varhaiskasvatukseen siten, että lapsia on hoidettu tavallista enemmän kotona. Tämä näkyy kotihoidontuen lisääntyneenä käyttönä.

Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu viime vuosina ja tuloerojen noustua on yhä vähemmän perheitä, jotka maksavat varhaiskasvatuspalveluista. Hallitus on ilmoittanut, että varhaiskasvatusmaksujen tuloeroja alennetaan jälleen vuonna 2023. Asiakasmaksutuotot pienenevät siis edelleen. Yhteiskunnassamme ollaan vahvasti menossa kohti maksutonta

varhaiskasvatusta. Tuolloin riskinä on lapsen varhaiskasvatuksessa viettämän ajan nousu ja lapsen loma-aikojen väheneminen lapsen etua heikentäen. Asiakasmaksu on myös erittäin tärkeä osoitus yleisestä arvostuksesta varhaiskasvatusta kohtaan.

1.8.2022 voimaan tullut perhevapaa-uudistus voi tulevaisuudessa vaikuttaa varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Vanhempainvapaapäivien määrä kasvaa ja vapaiden käytön joustavuus lisääntyy. Uudistus pyrkii lisäämään työelämän ja vanhempien tasa-arvoa ja huomioi nykyistä paremmin erilaiset perhemuodot. Uudet vanhempainvapaat koskevat pääsääntöisesti lapsia, joiden laskettu syntymäaika on 4.9.2022 tai sen jälkeen. Hallitus esittää perhevapaa-uudistuksen lakien vahvistamista. Eduskunta on hyväksynyt uudistuksen 8.12.2021. Uudistus antaa ensimmäistä kertaa yhtä suuren vanhempainvapaakiintiön molemmille vanhemmille. Vapaita voi käyttää monessa jaksossa lapsen kaksivuotispäivään asti ja niistä voi luovuttaa osan toiselle vanhemmalle, muulle huoltajalle, omalle tai toisen vanhemman puolisolle.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet v. 2017 on uudistettu vastaamaan 1.8.2022 voimaan tullutta varhaiskasvatustalakeia. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty ja otettu käyttöön 1.8.2022. Uudistuneen varhaiskasvatustalain mukaan lapsella tulee olla mahdollisuus tarpeen ilmetessä saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Tukitoimet voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Velvoittava laki, yhteinen kieli ja samankaltaiset toimintatavat lisäävät ymmärrystä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun välillä, ja vahvistavat lapsen saaman tuen toteutumisen tasalaatuisuutta, oikea-aikaisuutta ja jatkuvuutta. Valtion erityisavustus varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen vuosille 2022-2023 on mahdollistanut varhaiskasvatuksen erityisopettajan määräraikaisen palkkaamisen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan avulla varmistetaan, että lapsille pystytään tarjoamaan riittävä ja laadukas tuki. VEO johtaa kolmiportaisen tuen jalkauttamisen käytäntöön ja tukee työntekijöitä kehittämällä toimintakulttuuria, pienryhmätoimintamallia, lasten vasujen kirjaamista ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Valtion erityisavustuksen turvin olemme saaneet myös määräraikaisen ylimääräisen lastenhoitajaresurssin vuodelle 2022, jonka avulla on pienennetty ryhmäkokoja, ja näin pystytty takaamaan kaikille Saturuusujen ryhmän lapsille tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet kehittyä ja oppia vastaamalla heidän tuen tarpeisiinsa jo ennen suurempien ongelmien syntymistä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman v. 2016 perusteita on uudistettu ja paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa on päivitetty niiltä osin kuin perusteita on muutettu. Päivitetty suunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2022.

Varhaiskasvatuksessa 1.12.2021 käyttöön otetun monipuolisen Daisy-toiminnanohjausjärjestelmän avulla suunnitellaan, ohjataan ja seurataan varhaiskasvatuksen toimintaa. Järjestelmää käyttävät niin huoltajat, työntekijät kuin hallinto. Sähköisessä asiointipalvelussa huoltajat tekevät hakemukset, irtisanomis- ja muutos- ja tulotietoilmoitukset, sekä varaavat lapselleen hoitoajat. Hoitoaikavarausten pohjalta suunnitellaan henkilöstön työvuorot ja lomat. Järjestelmä mahdollistaa myös lasten sähköisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemisen, pedagogisen dokumentoinnin ja viestinnän huoltajille. Järjestelmän kautta voidaan muodostaa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuaineisto, seurata lasten läsnäoloa ja päiväkirjamerkintöjä, sekä tehdä erilaisia raportteja ja listauksia. Kaikkia Daisyn ominaisuuksia ei vielä ole otettu käyttöön.

Perusopetuksen opetussuunnitelma 2016 on ollut käytössä 1.8.2019 alkaen kaikilla luokka-asteilla. Opetussuunnitelmassa korostuvat oppilaiden osallisuus, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja laaja-alainen osaaminen. Oppimisen arviointia on uudistettu 1.8.2020 alkaen ja saatu koko maahan yhtenäisemmät arvioinnin periaatteet koulujen ja opettajien arviointityön tueksi. Opetushallitus on laatinut kriteerit perusopetuksen päättöarviointiin kaikissa oppiaineissa ja nämä

on otettu käyttöön 1.8.2021. OPH on jatkanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiosuuksien uudistamista valmistelemalla 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointin kriteerit. Uudistetut kriteerit otetaan käyttöön 1.8.2023. Tavoitteena on lisätä arvioinnin yhdenvertaisuutta sekä arvosanojen vertailukelpoisuutta.

Pätevän opetushenkilöstön rekrytointi, koulutus ja työnohjaus on osoittautunut tärkeäksi. Opetussuunnitelmista lähtöisin oleva varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen digistrategian toteuttaminen vaatii uusien laitteiden hankintaa vuosittain sekä nykyisen laitekannan ja ohjelmistojen ylläpitämistä ja päivittämistä. Henkilökunnan pitää olla myös koulutettua toteuttamaan opetussuunnitelmassa vaadittuja tv- ja digitaitoja. Oppiaineiden valinnaisuus on vaatinut opetukseen tuntiresurssia, jotta pienille 10-22 oppilaan ikäluokille voidaan taata monipuolinen valinnaisainetarjonta. Oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen (1.8.2021 alkaen) ja sen tuoma kunnan valvontavastuu sekä tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja oppilashuollon palveluiden vahvistaminen ovat osaltaan vaatineet henkilöstö- ja tuntiresursseja.

Hartolan Yhtenäiskoulussa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ovat opiskelleet pääsääntöisesti inklusion periaatteella oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä laaja-alaisten erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien tuella. Lukuvuonna 2021-2022 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita oli koulussa 7,2 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 18,8 %. (yht. 26 %). Lukuvuonna 2022-2023 erityistä tukea saa 8,3% ja tehostettua tukea 17,9 % kaikista oppilaista (yht. 26,2 %). Erityisopetus, ohjaus ja oppilashuolto ovat vaatineet myös taloudellista panostusta. Oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä henkilöstön jaksamiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitetty paljon huomiota ja tätä työtä jatketaan myös tulevina vuosina. Kasvamisen ja oppimisen varhainen tuki, koulunuorisotyö, hyvinvointitunnit, tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu sekä työhyvinvoinnin tiimityö ovat tässä tärkeässä roolissa. Lisäksi vuonna 2022 hyvinvointialueiden tuloa on valmisteltu ahkerasti. Hyvinvointialueen uudistuksen myötä oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut siirtyvät hyvinvointialueen hoidettavaksi 1.1.2023 alkaen.

Korona-ajan vaikutus perusopetukseen on ollut merkittävä. Vielä keväällä 2022 koronatartuntoja esiintyi runsaasti ja se ilmeni lisääntyneinä sairaspöissaoloina niin oppilaiden kuin henkilöstönkin osalta. Syksyllä 2022 tartunnat onneksi hellittivät. Pitkittänyt korona-aika on näkynyt oppimisen, osaamisen ja hyvinvoinnin vajeena, jonka paikkaaminen tulee olemaan pitkäkestoinen työ. Nyt on panostettu koronan ”jälkihoitoon” mm. tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Toisaalta levottomuudet ja sota Ukrainassa ovat lisänneet uudenlaista huolta huomisesta. Keväällä 2022 yhtenäiskoulussa on opiskellut kaksi ukrainalaista oppilasta parin kuukauden ajan. Myös yleinen kustannustason nousu, sähkökatkoihin varautumiset sekä kyberturvallisuuden ja ilmastoasioiden uhkakuvat ovat leimanneet vuotta 2022.

2.1 Sivistystoimen hallinto

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystoimen palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystoimen hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta on kokoontunut vuoden 2022 aikana yhteensä seitsemän kertaa. Sivistystoimenjohtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö. He molemmat toimivat esittelijöinä sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa oman toimialueensa asioista vastaten. Rehtori on osallistunut Päijät-Hämeen seudulliseen sivistystoimen ohjausryhmään varapuheenjohtajana.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet Toimivien ja ajanmukaisten varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen lähipalveluna kustannustehokkaasti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toteuma
Vaikuttavuustavoitteet Toimivat ja ajanmukaiset palvelut	Vaikuttavuustavoitteet Toimintasuunnitelmien mukaisten palvelujen tuottaminen	Arviointikyselyt eri toimialoilla	Esi- ja perusopetuksen seudullinen arviointi kevät 2022 Henkilöstön koulutukset ja esihenkilötyön tukeminen
Tuottavuustavoitteet Taloudelliset rakenteet ja toimintamallit	Tuottavuustavoitteet Taloussuunnitelmien mukaiset palvelut	Osavuosikatsaukset/ vertailu talousarvioon	Toteuma vastaa talousarviota

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti.

Varhaiskasvatusta on järjestettävä lapselle asumisen ja oleskelun perusteella. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatuspalvelua siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuspalvelujen tulee olla lähellä käyttäjiä ja lapsen etu on ensisijainen näkökulma varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotit Vantussa ja perhepäiväkotit Onnimannissa. Vuorohoito järjestetään Onnimannissa. Vuorohoitoa on mahdollista saada ainoastaan molempien huoltajien työstä tai opiskelusta johtuen.

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetusta järjestetään päiväkotit Vantussa.

Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelee henkilöstön mitoituksen. Varhaiskasvatuslakiin (540/2018) 1.8.2021 tehdyn muutoksen mukaan henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden.

Hartolan kunta on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä 25 566,00 euron erityisavustuksen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan palkkaamiseksi toimintakaudelle 2021–2022. Tämä on mahdollistanut pienryhmätoiminnan 3-5 – vuotiaiden Saturuusujen ryhmässä, millä on yhteys varhaiskasvatuksen laatuun ja vaikuttavuuteen.

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan oikea-aikaista tukea kehitykseensä ja oppimiseensa inklusiivisesti. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tulee toteutua. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen Lasten Kuntoutustyöryhmä LaKu / esiopetuksessa Oppilashuoltoryhmä OHR.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluiden ostaminen Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta on lopetettu 6/2022, koska Opetus ja kulttuuriministeriön korona-avustuksella on saatu palkattua varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Hän on toiminut kevään toimintakaudella osa-aikaisena ja 1.8.2022 lähtien kokoaikaisesti. Hän tulee hoitamaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävää myös v. 2023, koska Opetus- ja kulttuuriministeriö on 12.4.2022 myöntänyt 33 760 euroa varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaamiseen.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähtävät tavoitteet	Lautakuntaan nähtävät tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Varhaiskasvatustarjoaminen.</p> <p>Lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen.</p> <p>Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö.</p>	<p>Monipuolisten palvelujen tuottaminen kysyntää vastaavasti.</p> <p>Lapsen edun mukaiset, laadukkaat varhaiskasvatustarjoamiset.</p> <p>Varhaiskasvatuksen kehittäminen.</p> <p>Henkilöstön täydennyskoulutus ja työyhteisön kehittäminen.</p>	<p>Nopea reagointi perheiden varhaiskasvatustarpeisiin.</p> <p>Esiopetuksen seudullinen arviointi 2022.</p> <p>Varhaiskasvatuksen seudullinen arviointi 2023</p> <p>Henkilöstökyselyt, kehityskeskustelut, riskien kartoitukset, työpaikkaselvitykset</p>	<p>Järjestetään perheiden ja lasten tarpeiden mukaisia varhaiskasvatustarjoamisia.</p> <p>Varhaiskasvatustarjoamislaki ja asetukset, sekä paikallinen varhaiskasvatustarjoamissuunnitelma ja esiopetustarjoamissuunnitelma ovat työntekijöiden työn perusta.</p> <p>Yhteistyö huoltajien kanssa, vasu- /oppimissuunnitelmakeskustelut. Laku- / OHR- palaverit 1Xkk, tarvittaessa useammin. Laku-OHR-ryhmä arvioi tavoitteiden toteutumista.</p> <p>Kyselyiden tulokset hyödynnetään palvelujen ja toimintojen suunnittelussa ja kehittämisessä. Lasten sekä huoltajien osallisuutta lisätään toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Perustettu vanhempainneuvosto, joka on osallistunut paikallisen varhaiskasvatustarjoamissuunnitelman päivittämiseen.</p>

	Riittävä henkilöstö ja tarvittaessa ulkopuolisten sijaisten käyttö.	ja varhainen välittäminen	<p>Kyselyiden, keskustelujen, kartoitusten ja selvitysten pohjalta tehdään kehittämissuunnitelmat ja konkreettiset tavoitteet yhdessä työyhteisön kanssa. Täydennyskoulutusten tulee vastata työntekijöiden tarpeisiin.</p> <p>Viisikkokuntien (Joutsa, Pertunmaa, Sysmä, Toivakka, Hartola) yhteinen koulutuspäivä järjestetty etätoteutuksena 20.11.2021. Kuluvan vuoden koulutuspäivä 1.10.2022.</p> <p>Hyödynnetty Päijät-Hämeen seudullisten varhaiskasvatuspalveluiden ja Aluehallintoviraston koulutustarjontaa, sekä seudullisiin hankkeisiin liittyviä koulutuksia.</p> <p>Koulutussuunnitelma toteutettu. Työhyvinvointikysely vuosittain. Tyhy-toimintaa on järjestetty ja tiimityötä kehitetty.</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta.</p>	<p>Joustavat, tarkoituksenmukaiset sekä kehittyvät palvelut ja organisaatio.</p> <p>Sähköisten ohjelmistojen käytön kehittäminen.</p>	<p>Lasten lukumäärä eri toimintamuodoissa</p>	<p>Suhdelukujen mukainen lapsimäärä. Henkilökunnan tarkoituksenmukainen käyttö, sijaistaminen. Tiimivastaavat eri varhaiskasvatussyksiköissä sekä tiimityö.</p> <p>Henkilöstön jatkuva kouluttautuminen.</p>

Esiopetus

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisvalmiuksia, sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetusta järjestetään päiväkotikiinteistössä Vantussa. Esiopetuksen lisäksi lapsi voi osallistua esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

<i>Esiopetus</i>	Toteuma 2019	Alkuperäinen TA 2020	TA 2020 + muutos	Toteuma 2020	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot		3 723	3 723	1 282	2 441
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-112 062	-117 120	-117 120	-110 500	-6 620
* Sisäiset menot	-34 822	-30 738	-30 738	-31 336	598
Toimintakate	-146 884	-144 135	-144 135	-140 554	-3 581
* Poistot					0
* Vyörytykset	-4 619	-3 583	-3 583	-3 087	-496
* Laskennalliset erät	-3 221			-3 746	3 746
Kokonaiskustannukse	-154 724	-147 718	-147 718	-147 387	-331

Varhaiserityiskasvatus

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita tulee olla saatavilla silloin, kun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tarvitaan lapsen tuen ja tukitoimenpiteiden arviointia. Erityistä kasvatus- ja tukea tarvitsevat lapset pyritään sijoittamaan päiväkotit Vanttuun, jossa henkilökunta on saanut koulutusta erityiskasvatukseen liittyen ja totunut työskentelemään tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen asiantuntijaryhmä Laku (esiopetuksessa OHR).

Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää.

Lasten kotihoidontuen saajien määrä vuosina 2011–2022.

Lasten kotihoidon tuet		
Vuosiluku	Keskimäärin lapsia	Kotihoidon tuen määrä
2011	37	97 000 €
2012	30	99 270 €
2013	36	101 560 €
2014	36	112 262 €
2015	37	118 750 €

2016		46	144 060 €
2017		30	sis. kuntalisä 104 160 €
2017		9	2 943 €
2018		33	sis. kuntalisä 119 340 €
2018		9	18 840 €
2019		28	sis. kuntalisä 104 042 €
2019		9	12 210 €
2020		28	sis. kuntalisä 88 022 €
2020		10	11 220 €
2021		25	sis. kuntalisä 150 332 €
2021	(lapsia/kuntalisä)	24	27 266 €
2022		24	116 106 €
2022	(lapsia/kuntalisä)	11	23 117 €

Kotihoidontukea v 2022 on saanut keskimäärin 24 lasta/kk.

Kotihoidon kuntalisää v. 2022 on saanut keskimäärin kuukaudessa 11 lasta.

PERUSOPETUS

Opetustoimen tärkeimpänä strategisena painopisteenä on turvata laadukas esi- ja perusopetus 0–9 luokille ja säilyttää yhtenäiskoulu Hartolan kunnassa. Tämä on merkinnyt vakinaisten, pätevien opettajien määrän säilyttämistä suhteessa pieniin oppilasryhmäkokoihin. Samalla on huolehdittu riittävästä oppiaineiden valinnaisuudesta oppilaille huolimatta ikäluokkien pienemisestä. Valinnaisainetarjontaa (erityisesti kieli- ja katsomusaineet) on pyritty kartoittamaan ja lisäämään kuntien välistä yhteistyötä. Hartola on mukana lv 22-24 Kuntaliiton Verkostoperuskoulu-hankkeessa osana Päijät-Hämeen pilottia.

Suunnitelmakaudella opetustoimen keskeiset tavoitteet ovat kohdentuneet koko kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäämiseen. Uuden koulurakennuksen myötä on voitu turvata kaikille sisäilmaltaan puhtaat ja turvalliset opiskelu- ja työtilat. Erityisesti on huomioitu oppilaiden hyvinvointi sekä erityisopetuksen ja ohjauksen tarve. Lukuvuonna 2021–2022 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita oli koulussa 7,2 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 18,8 % (yht. 26 %). Lukuvuonna 2022-2023 erityistä tukea saa 8,3 % ja tehostettua tukea 17,9% (yht. 26,2%) kaikista oppilaista. Koulun erityisen tai tehostetun tuen oppilaat ovat opiskelleet pääsääntöisesti inklusioperiaatteen mukaisesti ja ikätasoisesti omassa yleisopetuksen ryhmässä. Pienet ryhmäkoot ja riittävät erityisopetuksen resurssit ovat inklusion toteuttamisessa ensiarvoisen tärkeitä. Luokille 0-5 on palkattu vakinainen laaja-alainen erityisopettaja, mutta yläkoulun laaja-alaisen erityisopettajan virkaa ei ole saatu vakinaisesti täytettyä.

Oppilaan saaminen erityisopetuksen avulla jatko-opintoihin on yksi kustannustehokkaimpia keinoja ehkäistä syrjäytymistä. Koulunkäynninohjaajat ovat merkittävässä roolissa inklusion toteuttamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Heidän oppilaillensa antaman ohjauksen, avun ja tuen muotojen kehittäminen sekä koulutukseen panostaminen on tärkeää. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän tasa-arvohankkeen 28 000 euron erityisavustuksella on palkattu päätoiminen tuntiopettaja luokanopetukseen lukuvuodeksi 2021-2022. Tämä on mahdollistanut 5. luokan jakamisen kahdeksi rinnakkaisluokaksi ja yläkouluun on lisätty jakotunteja tukea tarvitseville oppilaille. OKM:n myöntämän tasa-arvohankkeen 33 100 euron erityisavustuksella lukuvuonna 2022-2023 on palkattu päätoiminen tuntiopettaja ja 1. luokka on jaettu kahdeksi rinnakkaisluokaksi

ja 6. luokalle on lisätty jakotunteja. Syyslukukaudesta 2022 lähtien opetus- ja ohjaushenkilöstöä on ollut mukana vuoden kestävässä erityispedagogiikan perusopintojen koulutuksessa.

Koulun tv- ja medialaitteiden ajanmukaisuus ja laitteiden tekninen hallinta sekä tv-aidot oppilailla ja henkilöstöllä on jatkuvasti kehittyvä asia. Kasvatuksen ja koulutuksen digistrategia on laadittu palvelemaan tätä tavoitetta. Kunnassa on varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digityöryhmä, joka seuraa, päivittää ja kehittää varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digistrategiaa ja tv-opetussuunnitelmaa sekä tekee yhteistyötä seudullisen tv-kehittämisryhmän kanssa. Lukuvuonna 22-23 esi- ja perusopetus on mukana seudullisessa Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämisen jatkohankkeessa ja omana hankkeena toteuttaa OKM:n myöntämän 24 560 euron erityisavustuksella Digitaaliset taidot- kehittämissuunnitelmaa osana laajempaa Uudet Lukutaidot -kehittämissuunnitelmaa.

Strategisena painopisteenä on ollut myös henkilöstön hyvinvointi. Taloudellisia resursseja on kohdennettu työyhteisöön ja työhyvinvoinnin kehittämiseen täydennyskoulutuksen (mm. SEL-työhyvinvointikoulutus), tyhy-toiminnan ja työohjauksen keinoin. Perusopetuksessa työhyvinvointitiimi on laatinut osallistavan budjetoinnin suunnitelman vuodelle 2023 työhyvinvoinnin lisäämiseksi.

Pitkittynyt korona-aika on heikentänyt oppilaiden oppimistavoitteiden saavuttamista, tuottanut oppimisvajetta ja lisännyt oppilashuollollisia toimenpiteitä. Erityisopetuksen, tukiovetuksen ja ohjauksen tarve on lisääntynyt. Koulunkäynninohjaajien työtunteja on kohdennettu yhä enemmän tukea tarvitsevien oppilaiden ohjaamiseen. Tätä ohjaajaresurssin kohdentamista on helpottanut aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen muutokset syksystä 2021 alkaen, jolloin kunta on järjestänyt vain iltapäivätoimintaa klo 13 -16 välisenä aikana uuden koulunosan tiloissa. Tammikuussa 2023 tehdyn seurantakyselyn mukaan iltapäivätoimintaan ollaan tyytyväisiä, muutos on ollut toimiva ja taloudellisesti järkevä ratkaisu. Opetusministeriön 28 000 euron koronahankeavustuksella on voitu palkata osa-aikainen koulunkäynninohjaaja lv. 22-24 tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen turvaamiseksi. Hyvinvointialueen uudistuksen myötä oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen hoidettavaksi 1.1.2023 alkaen. Samalla sivistystoimen alaisuudessa työskennellyt koulu- ja perhekuraattori on siirtynyt varhaisen tuen asiantuntijaksi sivistystoimen hallintoon. Hänen tehtäviinsä kuuluu lasten, nuorten ja lapsiperheiden varhaisen tuen ja avun palvelut koululla ja varhaiskasvatuksessa.

Koronatilanteen jälkihoidossa ja yhteiskunnan monihäiriötilanteen (levottomuudet, sota, hybridi- ja kyberturvallisuusuhkat, informaatiovaikuttaminen, ilmastoasiat) paineessa rakennetaan nyt yhdessä uudenlaista, sujuvaa, hyvinvoivaa ja turvallista arkea. Koulussa on suunniteltu, miten korona-ajan jälkeistä oppimis- ja hyvinvointivajetta voidaan paikata, tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia, huolehtia turvallisuudesta osana normaalia varautumista sekä luoda tulevaisuususkoa. Kasvatuksen ja opetuksen turvallinen arki vuorovaikutussuhteineen on lasten ja nuorten hyvinvoinnissa keskeistä. On tärkeää turvata elämänmyönteiset, yhteisöstä voimaa ammentavat rutiinit ja henkilökunnan ja oppilaiden jaksaminen sekä oppilaiden mahdollisuus oppia ja saada riittävästi ohjausta ja tukea.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun, hyvinvoinnin ja kehityksen sekä perheiden kasvatustehtävän tukeminen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähtävät tavoitteet	Lautakuntaan nähtävät tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten tasapainoisen oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	Oppimisen rohkaiseva tukeminen	Esi- ja perusopetuksen seudullinen arviointi KiVa-koulu kysely	Seudullinen arviointi toteutettu kevät 2022

<p>Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tietojen ja taitojen saavuttaminen</p>	<p>Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy</p> <p>Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen</p> <p>Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen</p> <p>Monipuolinen ja laadukas opetus</p> <p>TVT-taitojen parantaminen</p> <p>Jatko-opintovalmiuksien turvaaminen, tehostettu ohjaus</p>	<p>Kouluterveyskysely</p> <p>Laajan terveystarkastuksen avainindikaattorit</p> <p>Oppilashuollon mitä kuuluu? -kyselyt oppilaille ja huoltajakyselyt</p> <p>Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt</p> <p>Harrastamiskysely Liikuntakysely</p> <p>Opetustunnit/ oppilas lv 2021-22 2,30h/opp lv 2022-23 2,33h/opp</p> <p>Oppika, opeka ja ropeka- tv-t -kyselyt</p> <p>Koulupudokkaiden määrä päättötodistuksen sai 95 % oppilaista kevät/syyskuu 2022</p> <p>Esi- ja perusopetuksen seudullinen arviointi</p>	<p>KiVa Koulu -ohjelma käytössä, kysely kevät 2022 Kouluterveyskysely tulossa keväällä -23 luokille 4.-5. ja 8.-9.</p> <p>Huoltajien tapaamiset Yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto Iltapäivätoiminta Oppilaskuntatoiminta, Lapsiparlamentti, Nuorisovaltuusto Liikkuva Koulu, välkkäritoiminta Koulun kerhotoiminta; Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta koulupäivän yhteydessä</p> <p>Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen Monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta</p> <p>Digistrategian toteuttaminen</p> <p>Tehostettu oppilaanohjaus 8.-9. luokilla Etsivä nuorisotyöntekijä koululla viikoittain ja koulunuorisotyöntekijä 2 krt/vko Koho-jaksot Nuorten työpajalla</p>
<p>Motivoitunut, hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö</p>	<p>Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen</p>	<p>Henkilöstökyselyt/ Työhyvinvointikyselyt Kehityskeskustelut</p> <p>Koulutukset</p>	<p>Seudullinen arviointi toteutettu kevät 2022</p> <p>Fyysisten ja psyykkisten työolosuhteiden parantaminen: uusi koulurakennus, terveelliset, turvalliset ja viihtyisät tilat</p> <p>Työhyvinvointikysely toteutettu syksyllä 2022</p> <p>Kehityskeskustelut keväällä 2022</p> <p>Täydennyskoulutukseen osallistuminen koulutus-suunnitelman mukaisesti.</p>

			Työnohjausta henkilöstölle (yksilöohjaus) Työhyvinvointiin panostaminen (koulun Tyhytiimin kokoukset, koulutukset ja yhteisöllinen työ)
Tuottavuustavoitteet Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti Opetusryhmien järkevä muodostaminen Kiinteistön järkevä ja monipuolinen käyttö	Kustannukset euroa/oppilas Keskimääräinen ryhmäkoko Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö	Henkilöstösuunnitelman ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen: henkilöstön määrää vähennetty oppilasmäärän vähetessä Aktiivinen hankehaku Tiloja käytetty joustavasti ja monipuolisesti Luokkatilojen käyttö toteutunut koulupäivän aikana klo 8/9-15. Iltapäivätoiminta laajennusosan luokkatiloissa/ monitoimiallassa. Iltakäyttöä/harrasteryhmiä eri luokkatiloissa.

Tunnuslukuja

	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TS 2024
Oppilasmäärä 20.9.	150,5	143	141	141	136
€/oppilas ilman vammaisopetusta	20 074	21 586	12 788 *		
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat	19 980	22.714	12 344 *		
Ryhmäkoko (ka)	13,3	13,3	12,8	12,8	12,8

* sisäiset menot päivittyvät myöhemmin

<i>Perusopetus</i>	Toteuma 2019	Alkuperäinen 2020	TA 2020 + muutos	Toteuma 2020	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	146 115	111 801	111 801	126 256	-14 455
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-1 678 844	-1 650 954	-1 650 954	-1 739 649	88 695

* Sisäiset menot	-748 232	-590 631	-590 631	-1 088 647	498 016
Toimintakate	-2 280	-2 129 784	-2 129 784	-2 702	572 256
	961		784	040	
* Poistot	-457	-320	-320	-320	0
* Vyörytykset	-156 696	-137 366	-137 366	-130 976	-6 390
* Laskennalliset erät	-39 045			-49 810	49 810
Kokonaiskustannukse	-2 477	-2 267 470	-2 267 470	-2 883	615 676
t	159		470	146	

Sivistystoimen hankkeet	Toteuma	Alkuperäinen	TA 2020 +	Toteuma	Poikkeama
	2019	TA 2020	muutos	2020	a
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	47 505			68 479	-68 479
* Sisäiset tulot					0
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-100 717			-99 025	99 025
* Sisäiset menot	-35				0
Toimintakate	-53 247	0	0	-30 545	30 545
* Poistot					0
* Vyörytykset					0
* Laskennalliset erät	-4 946			-4 707	4 707
Kokonaiskustannukse	-58 193	0	0	-35 252	35 252
t					

VAPAA SIVISTYSTYÖ

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuri luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto-, pito- ja lumovoimaa. Toimintavuosi alkoi edelleen hyvin poikkeuksellisissa merkeissä koronapandemiasta johtuen, mutta vuoden toisella puoliskolla kulttuuripalvelut pääsi toteuttamaan useita tapahtumia sekä omana tuotantonaan, että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa: mm. Museokorttikohde Taidesalonki Talvio, HartolaJazz, Martti Suosalon vierailuesitys, Taiteiden yön etkot Taidesalonki Talviolla, RNO Saapuvat konsertit -konserttipäivä vanhusten viikolla, Hartolan kunnan itsenäisyyspäiväjuhlat ja Hartolan joulukauden avaus. Kesän aikana oli pelattavissa edelleen myös Elina Backmanin Kun kuningas kuolee dekkariin perustuva Mitä tapahtui Laura Malmille? - ulkoilmapakopeli. Hartolan kulttuuripalvelut onkin toiminut mahdollistajana useissa vuoden aikana järjestetyissä tilaisuuksissa.

Kulttuuripalvelut tekee laajamittaista yhteistyötä Hartolan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa esimerkiksi vierailuesityksiä koordinoiden. Hartolan kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma valmistui loppukeväästä vapaa-aikapäällikön YAMK-opintojen opinnäytetyön osana. Työ on

kokonaisuudessaan tutustuttavissa osoitteessa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022051910559>.
Kulttuurikasvatussuunnitelma otettiin käyttöön lukuvuoden 2022-2023 alussa. Osallistuimme myös Päijät-Hämeen kuntien yhteisen Lastenkulttuurikeskus Efektin toimintaan.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Monipuolisen kulttuuritoiminnan tarjoaminen kaikenikäisille.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Monipuolista kulttuuritoimintaa kaikenikäisille	Hyvinvointia lisäävät edellytykset taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle Monipuolinen kulttuuri-tarjonta	Kunnan kulttuuritilojen ja ympäristön hyödyntäminen Asiakaspalautteet Yleisömäärät	Järjestettiin monipuolista, kysyntään vastaavaa kulttuuritarjontaa omana tuotantoja ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö paikallistoimijoiden sekä seudullisten ja valtakunnallisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimijoille tarjottiin tukea ja tiloja. Yhdistyksille myönnettiin avustuksia.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisia, erilaiset liikkujat huomioivia, helposti saavutettavissa olevia liikuntamahdollisuuksia ja lisätä liikkujien tietoisuutta omatoimisen liikunnan mahdollisuuksista Hartolassa. Liikunnallista aktiivisuutta tuettiin tarjoten mm. helposti saavutettavia, edullisia liikuntatiloja ja suorituspaikkoja eri toimijoiden ja yksityishenkilöiden käyttöön. liikunta ja liikkuminen kytkeytyvät luontevasti kuntalaisten hyvinvoinnin pitkäjänteiseen kehittämiseen. Aktiivinen yhteistyö järjestöjen ja seurojen kanssa mahdollistaa monipuoliset liikkumisen ja ulkoilun olosuhteet sekä niiden äärelle johtavat palvelut.

Taidesalonki Talvion puutarhassa jatkuivat heinäkuiset puistojoogat. Lapsille ja nuorille järjestettiin heinäkuussa skeittileiri ja suositut uimakoulut. Hartola kunta jatkoi liikuntaneuvonta- ja asiantuntijapalveluiden hankkimista ostopalveluna kahtena päivänä viikossa Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry:ltä alkuvuodesta. Epidemiatilanteesta ja henkilövaihdoksesta johtuen liikunnan ohjaus- ja neuvontapalveluissa oli haasteita alkuvuoden aikana, mutta tilanne korjaantui loppuvuodesta, jolloin Hartolan hallinnoiman Hartola ja Sysmä liikkeelle -hankkeen välityksellä liikunnanohjaus- ja neuvontapalveluja oli maksuttomasti tarjolla AVI:n tukieissa toimintaa. Liikkuva Päijät-Häme kuntotestitapahtuma tavoitti syksyllä omasta terveydestään kiinnostuneita kansalaisia yhteensä 101, joka oli Päijät-Hämeen paras tulos.

Koska Hartolassa liikunta ja liikkuminen kytkeytyvät luontevasti hyvinvointityön pitkäjänteiseen ja strategiseen kehittämiseen olimme kolmen finalistin joukossa myös Suomen Kuntaliiton järjestämässä Suomen liikkuvien kuntien kilpailussa, jossa teemana olivat monimuotoiset liikunnan ja liikkumisen olosuhteet. Raadin mukaan meillä yhteinen tekemisen meininki on käsinkosketeltavaa. Lisäksi liikunnallisen elämäntavan tukeminen vammaisten asumispalveluissa, nuorten työpajalla ja sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden arjessa ilahduttaa ulkopuolisia arvioitsijoita.

Valtakunnallisesti merkittävä tapahtuma oli myös Hartolan Ladun organisoima Kävelykilometrikilpailun kuntasarjan voitto.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Edistetään eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla tasapuolisesti Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Edistetään hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla	Tietoisuus omatoimisista liikuntamahdollisuuksista	Tilastot	Vallitseva epidemiatilanne haastoi ja esti alkuvuodesta toiminnan järjestämistä.
Toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen liikunnan avulla	Liikuntaan ohjaaminen ja tukeminen liikuntapaikkojen saavutettavuudella ja asiantuntevalla ohjauksella	Osallistujien aktiivisuus Testien tulokset	Paikallinen ja seudullinen yhteistyö.
	Terveysliikunnan palveluiden kattavuus yksilölliset tarpeet huomioiden	Osallistujakyselyt	Liikunnan ohjaus- ja neuvontapalvelut hankittiin alkuvuodesta PHLU:ta. Loppukeväästä alkaen Hartolan hallinnoima Hartola ja Sysmä liikkeelle -hanke. Molemmat toteutukset AVI:n tuella.
	Riittävät resurssit ja ammattitaitoiset ohjaajat	Liikuntalähetteen ja niiden vaikuttavuus	Liikuntalähetteen kehittäminen vaatii aktiivista seudullista kehittämistä Päijät-Hämeen alueella.
	Liikuntamahdollisuuksien saavutettavuus ja monipuolisuus		

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoavat laadukkaita nuorten yksilölliset tarpeet huomioivia ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja. Nuokun, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen tila mahdollistaa monipuolisten ja tarpeen mukaan myös yksilöllisten palvelujen tarjoamisen 7–29-vuotiaille lapsille ja nuorille. Nuorten palvelut ovat saatavilla Hartolassa näppärästi saman katon alta Nuortentalo Nurkka29:lta.

Pandemiatilanne vaikutti alkuvuodesta Nurkan kävijämääriin, vaikkakin nuorisotiloja pystyttiin onneksi pitämään auki terveysturvallisesti toimien. Nuortentalo Nurkan toiminnassa yhteistyötä tehtiin Etsivän nuorisotyön, Hartolan 4H-yhdistyksen ja Tainionvirran seurakunnan kanssa. Vuoden aikana järjestettiin myös esimerkiksi erilaisia retkiä ja tapahtumia rajoitusten sallimissa puitteissa.

Nuorisopalvelut toteutti 14–17-vuotiaiden nuorten kesätyöllistämistä. Hartolan kunnan ja Lions Club Hartolan rahoittamia kesätyöpasseja hyödynnettiin yrittäjien toimesta 32 hartolalaisen nuoren

työllistämiseen. Toiminnan tavoitteena on lisätä nuorille valmiuksia toimia työmarkkinoilla ja oppia työelämän pelisääntöjä.

Harrastamisen Suomen malli -hanketta toteutettiin lasten ja nuorten koulupäivien yhteydessä Hartolan yhtenäiskoululla. Nuorisopalveluiden osallistavanbudjetoinnin hankkeena rakennettiin nuorten toiveiden mukaisesti Yhtenäiskoulun lähiliikuntapaikalle skeittiparkki. Hankkeen toteutumisessa avainasemassa oli Päijänne-Leaderin avustus. Skeittiparkin avajaisia vietettiin heinäkuussa 2022.

Hartolan nuorisopalvelut hallinnoi Aluehallintoviraston erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Kaksivuotisessa hankkeessa nimensä mukaisesti tuodaan koulunuorisotyötä Hartolaan ja Sysmään. Yleisesti voidaan todeta yhteistyön nuorisotyössä olevan laajaa niin paikallisesti, seudullisesti kuin valtakunnallisestikin.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta: päihteettömyyttä, suvaitsevaisuutta ja itsenäistymistä vahvistaen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta ja monipuoliset päihteettömät vapaa-ajanviettomahdollisuudet</p> <p>Nuorten arjen hallinnan ja kasvun tukeminen</p> <p>Nuorten osallisuus ja kuuleminen</p>	<p>Monipuolinen toiminta Nuorisotilalla</p> <p>Nuorisovaltuusto aktiivisena vaikuttajana</p> <p>Nuorten aktiivisuuden tukeminen harrastustakuulla</p> <p>Monialainen työryhmä ja seudullinen yhteistyö</p>	<p>Hyvinvointi-indikaattorit</p> <p>Tilastot</p> <p>Kyselyt</p> <p>Tapahtumien lukumäärä ja kävijämäärät</p> <p>Osallistujien antama palaute</p>	<p>Nuorisovaltuusto toimi osallistumaan päätöksentekoon kunnassa mm. eri lautakuntien ja työryhmien kautta.</p> <p>Ohjattua toimintaa järjestettiin 7–29-vuotiaille nuorille mukaan lukien nuorten pajan asiakkaat.</p> <p>Harrastamisen kynnys matalalle maksuttomalla toiminnalla mm. Harrastamisen Suomen malli ja KunkkuAreenan vapaavuoro nuorille.</p> <p>Nuorten toiveiden kuuleminen toimintaa järjestettäessä.</p> <p>Osallistavanbudjetoinnin kokeiluna Skeittirampin olosuhteiden parantaminen.</p> <p>Moniammatillinen työryhmä Monipuolinen seudullinen yhteistyö</p> <p>Aktiivinen hanketoiminta</p>
Erityisnuorisotyö	Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta tavoittavat alle 29-vuotiaat ilman	Asiakkaiden määrä	<p>Monipuoliset Nuorten työpajan ja Etsivän nuorisotyön palvelut.</p> <p>Etsivän nuorisotyöntekijän</p>

	<p>koulutusta tai työtä olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret</p>	<p>Nuorisotyöttömien määrä</p> <p>Nuorten jatkosijoittuminen pajajakson jälkeen</p>	<p>keskustelut 9-luokkalaisten kanssa yhdessä koulukuraattorin kanssa. Välituntitoimintaa Itä-Hämeen opistolla ja Hartolan yhtenäiskoululla.</p> <p>Yhteistyö koulunuorisotyöntekijän kanssa</p> <p>Suunnitelmallinen jatkosijoittuminen nuorten työpajan asiakkaille.</p>
--	---	---	--

<p>Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi</p>	<p>Autetaan nuoria sijoittumaan koulutukseen ja työelämään erilaisin tukitoimin itsenäistymistä ja elämäntaitoja tukien</p> <p>Startti -toiminnan valmiuksien ylläpitäminen yhteistyössä Hartolan toimintakeskuksen kanssa.</p>	<p>Nuorten työpaja: Sopimukselliset nuoret, ohjauksenkäytintä ja toteutuneet valmennuspäivät.</p> <p>Ohjauksenkäytintä rät</p> <p>Valmennuspäivät</p> <p>Työvoimaviranomisten tapaamiset.</p> <p>Sijoittuminen pajajakson jälkeen.</p> <p>Sopimusten keskeytykset.</p> <p>Etsivä: Kontaktit ja asiakasmäärä.</p> <p>Asiakaskyselyt, PAR-tilastot ja SOVARI-kyselyt.</p>	<p>Yksilöllinen ja tavoitteellinen työpajatoiminta työttömille nuorille.</p> <p>Opinnollistamisen kautta mahdollisuus osaamistodistuksien sekä keskeytyneiden peruskouluopintojen suorittamiseen osana pajajaksoa. Myös muiden opintokokonaisuuksien suorittaminen pajajaksolla.</p> <p>Starttitoiminnan mahdollisuudet eivät toteutuneet joten työpajalla aloitettiin oma avoin ryhmätoiminta, avoin pajatoiminta.</p> <p>Oppilaitosyhteistyö Moniammatillinen seutuyhteistyö</p> <p>Tehokkaat tukitoimet yhteistyötahojen kanssa mm. päihdetyö, psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityö</p> <p>Toimintaan haetaan hankerahoitusta AVI:lta</p> <p>Hankeyhteistyö sekä alueellinen yhteistyö alueen nuorten työpajojen kanssa (Sysmä, Joutsa, Heinola).</p>
---	---	---	--

Nuorten työpaja – hanke

Nuorten työpaja -hankkeen ensisijainen palvelu on valmennuspalveluiden tuottaminen nuorille, alle 29-vuotiaille hartolalaisille. Nuorten Työpaja Signaali tarjoaa 16–29-vuotiaille työttömille, vailla opiskelupaikkaa jääneille nuorille mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun pajatoimintaan eri sopimuksilla, mm. työkokeilu, TET-harjoittelut, perusopetuksen KOHO-jaksot ja vuoden 2022 loppuun saakka kuntouttavan työtoiminnan sopimukset. Vuoden 2023 alusta kuntouttavan työtoiminnan sopimuksia ei pajalle voida soteuudistuksen jälkeen tehdä enää lainkaan. Työpajalla tehdään erilaisia työtehtäviä mediapajaympäristössä sekä toteutetaan muuta nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa. Osana pajatoimintaa on järjestetty mm. OKM:n rahoittamaa ja tukemaa Nuotta-valmennustoimintaa, vuonna 2022 toteutettiin kaksi eri valmennusjaksoa Suomen nuorisokeskuksissa yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa.

Nuorten työpajalla tarjotaan mahdollisuus osaamistodistuksien suorittamiseen sekä peruskoulu- ja lukio-opintojen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Nuorilla on

mahdollisuus suorittaa myös muita räätälöityjä opintoja pajajakson aikana, mm. erilaisia pätevyyskorttikoulutuksia, joilla tuetaan nuorten työllistymistä. Nuorten työpaja tarjoaa tukea avoimille työmarkkinoille työllistymiseen sekä opiskelupaikan löytämiseen. Työpajalla kehitetään nuoren elämänhallintataitoja ja tuetaan terveellisiin elämäntapoihin. Tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja arjenhallintataitojen opettelu. Työpajahanke tukee ja auttaa myös muita, kuin sopimussuhteessa olevia hartolalaisia nuoria palveluohjauksena sekä lokakuusta 2022 alkaen toteutettu avointa pajatoimintaa kaikille alle 29-vuotaille hartolalaisille nuorille.

Nuorten työpajahanke tuottaa ilmaisena palveluna kuntalaisille digineuvontaa ja on mukana Päijät-Hämeen digituki -verkostossa.

Hartolan Nuorten työpaja -hanke on saanut AVI:lta avustusta 40 000 € hankekaudelle 1.6.2021 - 31.5.2022 sekä 1.6.2022 - 31.5.2023.

Taulukossa suluissa vuoden tavoitteet toteutuneen luvun jälkeen. Tiedot on koottu AVI:n työpajajärjestelmästä (PAR-järjestelmä).

	2020	2021	2022
Tavoitetut nuoret	38 (40) nuorta	33 (35) nuorta	34 (30) nuorta
Pajalla tehdyt sopimukset	25 (30) nuorta	16 (25) nuorta	13 (20) nuorta
Muut toimenpiteet, palveluohjauksikäynnit (ei asiakkuutta)	13 (14) nuorta	17 (15) nuorta	6 (10) nuorta
Avoin pajatoiminta, 10/2022 alkaen			7 nuorta

Hartolan etsivä -hanke

Etsivän nuorisotyön pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29 –vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Se on tavoitteellista ja toiminnallista tukea, joka pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Etsivän nuorisotyön painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ, joka näkyy tiiviinä yhteistyönä esim. Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Etsivä nuorisotyöntekijä on mukana Puolustusvoimien Aikalisä-toiminnassa sekä toimii Rikosseuraamuslaitoksen valvojana paikkakunnalla alle 29-vuotiaille nuorille. Nuorten monipuolistuneet ja lisääntyneet mielenterveyteen liittyvät ongelmat toivat lisähaasteita kuluneelle vuodelle. Kuluneen vuoden aikana panostettiin yksilölliseen työskentelyyn nuorten kanssa ja toteutettiin useita pienryhmän kanssa tehtyjä toimintoja. Koulunuorisotyöntekijän kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä.

Hartolan Etsivä sai AVI:lta avustusta 30 000 € hankekaudelle 1.12.2020 – 30.11.2020.

Kirjasto 2022

Hartolan kunnankirjasto kuuluu kunnan lakisääteisiin peruspalveluihin ja sen tavoitteena on edistää väestön tasa-arvoisia mahdollisuuksia kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, sekä sivistykseen.

Kirjaston ja ulkopuolisten tahojen järjestämät näyttelyt, sekä tilojen käytön mahdollistaminen harrastepiireille, ulkopuolisille esiintyjille, sekä opiskelijoille kuuluvat kirjaston toimintaan.

Tehtävänäemme on mahdollistaa kansalaisvalmiuksien kehittäminen ja elinikäinen oppiminen, jossa olennaisena asiana väestön opastaminen digitaalisten yhteyksien äärelle.

Asiakkaat ovat omaksuneet omatoimikirjaston käytön hyvin. Jatkuvasta hyvästä palautteesta päätellen Hartolassa ollaan tyytyväisiä kirjaston kokonaispalveluihin.

Tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikutustavoitteet</p> <p>Lakisääteisten kunnan peruspalveluihin kuuluvien kirjastopalvelujen tuottaminen.</p> <p>Omatoimikirjasto lisää kaikenikäisten asiakkaiden mahdollisuutta asioida kirjastossa.</p>	<p>Vaikutustavoitteet</p> <p>Digineuvonta, monipuolinen ajantasainen kokoelma. Päivitetty kirjastojärjestelmä ja verkkopalvelut</p> <p>Ammattitaitoinen henkilökunta</p>	<p>Omatoimikirjasto mahdollistaa merkittävän määrän asiakaskäyntejä aamu-, ilt- ja viikonloppuaikoina</p> <p>Asiakaspalautteen vastaanottaminen ja toiminnan jatkuva kehittäminen</p>	<p>Osallistuminen seudulliseen kirjastoyhteistyöhön</p> <p>Osallistuminen Lastu-kirjastojen järjestämiin koulutuksiin, sekä mahdollisesti muihin hyödyllisiin koulutuksiin</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Kattavat kustannustehokkaat kirjastopalvelut</p> <p>Omatoimikirjasto lisää kaikenikäisten asiakkaiden mahdollisuutta asioida kirjastossa mahdollisimman laajoilla aukiolotunneilla.</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Ajantasaiset kirjastopalvelut tasavertaisesti kaikille kansalaisille.</p>	<p>Lainat/asukas vuonna 2022:12,7</p> <p>Kokonaislainausluvussa ei ole viime vuosina merkittäviä muutoksia.</p>	<p>Tavoite</p> <p>Kokoelmaa ja kirjaston sujuvampaa käytettävyyttä päivitetään jatkuvasti: järkevät hankinnat ja poistot, tietokannan päivitys.</p> <p>Omatoimikirjaston pitkät aukioloajat. Lainausautomaatti myös palveluaikoina asiakkaiden käytössä</p>

Tunnusluvut

Kirjastotoimi	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TS 2023	TS 2024
---------------	---------	---------	---------	---------	---------

Kokonaislainaus	30369	35243	32603	35000	35000
- pääkirjasto	19615	20414	17958		
- omatoimikirjasto	11024	14829	14645		
Lainat/asukas	10,7	13,3	12,7	13,6	13,6
Kirjastokäynnit yhteensä	12295	14197	14852	15000	15000
- pääkirjasto ja omatoimikirjasto					

Aukiolotunnit	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TS 2023	TS 2024
Pääkirjaston aukiolotunnit yhteensä	4319	7065	7182	7200	7200
Omatoimikirjaston aukiolotunnit	3120	5700	5792	5800	5800
Henkilöstön koulutus yhteensä	4 pv	4 pv	-	5 pv	5 pv

Vuoden 2020 lukuihin vaikuttaa jonkin verran koronasairauden aiheuttamat muutokset kirjastotoiminnassa. Vuonna 2020 koko kirjasto oli sulussa 18.3.-10.5.2020.

Omatoimikirjaston kokonaislainaus tarkoittaa sekä palveluaikana, että omatoimiaikaan lainausautomaatilla lainattua aineistoa.

Seudullinen kirjastoyhteistyö

Hartolan kunta on mukana seudullisessa yhteistyössä (Asikkala, Hartola, Heinola, Hollolla, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä). Päijät-Hämeen kirjastojen kokoelmat tarjoavat lähes 1,2 miljoonaa kirjaa, sekä musiikkia, kuvataallenteita ym. aineistoa asiakkaiden käyttöön, jotka ovat kirjastojen yhteisen verkkokirjaston kautta kaikkien saatavilla.

Lastu-kirjastojen yhteinen tietokanta löytyy osoitteesta: <https://lastu.finna.fi/>, siellä voi varata aineistoa, uusia lainoja, maksaa kirjastomaksuja, sekä käyttää e-aineistoja. E-aineistojen asukaslukuun suhteutettu käyttö on Hartolassa muiden pienten kuntien tasolla kun vertaillaan Lastu-alueen kirjastoja.

Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto ja musiikkikoulu)

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittäväään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Vuonna 2022 musiikkikoulussa (Hartolan osastossa) oppilaita oli 12, ja tunteja 565.

Kansalaisopiston puolella tunteja toteutui 2327 h, ja netto-opiskelijoita oli 375.

Asiakaspalvelujen osto	TP 2018	TP 2019	TA 2020	TP 2020	TA 2021
Kansalaisopisto euroa	34616	33362	26000	32937	26000
Musiikkikoulu euroa	22169	20376	22000	34069	22000

Vapaa sivistystyö	Toteuma 2019	Alkuperäinen TA 2020	TA 2020 + muutos	Toteuma 2020	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	126 075	96 852	96 852	99 103	-2 251
* Sisäiset tulot	35			312	-312
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-524 829	-512 595	-512 595	-476 964	-35 631
* Sisäiset menot	-220 518	-212 242	-212 242	-205 653	-6 589
Toimintakate	-619 237	-627 985	-627 985	-583 202	-44 783
* Poistot					0
* Vyörytykset	-36 225	-28 058	-28 058	-36 833	8 775
* Laskennalliset erät	-22 005			-15 661	15 661
Kokonaiskustannukset	-677 467	-656 043	-656 043	-635 696	-20 347

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	Toteuma 2019	Alkuperäinen TA 2020	TA 2020 + muutos	Toteuma 2020	Poikkeama
Toimintatuotot					
* Ulkoiset tulot	437 639	335 635	335 635	388 749	-53 114
* Sisäiset tulot	35			312	-312
Toimintakulut					
* Ulkoiset menot	-3 294 514	-3 207 223	-3 207 223	-3 261 593	54 370
* Sisäiset menot	-1 132 028	-913 436	-913 736	-1 407 257	493 521
Toimintakate	-3 988 868	-3 785 024	-3 785 324	-4 279 789	494 465
* Poistot	-457	-320	-320	-320	0
* Vyörytykset	-308 892	-261 796	-261 796	-283 708	21 912
* Laskennalliset erät	-83 810			-87 794	87 794
Kokonaiskustannukset	-4 382 027	-4 047 140	-4 047 440	-4 651 611	604 171

